

SILVO KOPRIVA
Ljubljana

UDC 873. 25—1

VERSUS

ad opportunam occasionem
Foederativi conventus Iugoslavici
Societatis studiis antiquis colendis ac fovendis
in honorem grati oppidi

ŽALEC

eiusque viciniae: celebris loci
ŠEMPETER, atque insignis oppidi CELJE

- Salve, *Žalec*, excipiens nos, oppidum amoenum
Hac in valle vicens, qualem humulus decorat.
Žalec, octingenti anni iam praeterierunt,
Cum tua sedes haec commemorata fuit.
- 5 Insigne est: scuto rosa sunt alaeque aquilinae,
Folia argentea ad hoc, en, tria sunt lili.
Iucunda oppiduli pars Slavo nomine dicta
Namque *Benetke*, quae scilicet urbs Veneta est.
Nam *Savina* erat et rivis hac terra palustris,
- 10 Múlta aqua adést in humó cónfluvio quoque adhuc.
Stat prope templum turris nigrans atque vetusta,
Hoc erat et circum moenibus hic datum enim.
Intus in aede: *Memento momento omni monumenti!*
Rosterni parochi scribitur in tumulo.
- 15 Protinus in tabula Michaelis scribitur infra:
Ecce, Fuí, non súm, éstis, at haud eritis.
Ergasteria sunt hic multa et varia et ampla,
Campanas fundit hic opifex etiam.
Horrea grandia structa ad servandum hic humulum sunt;
- 20 Aedes textrinae stant etiam solidae.
Praeparat aedibus in propriis tractatio gnara
Et lectum condunt horrea siccum humulum.
Cui cervisia non nota est levis atque sapor,
Sobria potori, potio namque humuli?

- 25 Parvula Francisci scriptoris fabula narrat
De caeco sapido, qui canit ad citharam.
Incipit hic cantum: *Vobis cantare volo nunc*
Certe operae pretium grande humulum colere est.
Navi Iohannis domus in muro tabulam fert,
- 30 Culturae fautor ipse erat hic humuli.
Aurora ac golding nunc hac in valle coluntur
Atque atlas fere adhuc tres species humuli.
Hac de valle etiam conscribit Drago poeta;
En fabella: *Pater, hic humulus meus est.*
- 35 Venit Risto Savin hic ad luminis auras,
Musicus is fuit et dramata composuit.
Est melicum eius drama celebris Vidavenska,
Ad mare quae stabat, mollia lina lavans.
Historiae vixit scriptor hic Rajko magister,
- 40 Hac de valle refert, sunt quoque res variae.
Hac Emona Celestina via strata ferebat
Romana ac porro Poetovionem iniens.
Hic habitat dilecta poetria Meta magistra,
Carmina seria habet, plura iocosa etiam.
- 45 Risus dicta potens scripsit puta: *Malus, Hiemsque*
Et Cuculus, Rosa, Apis, Vulnere triste melos.
Hic conscribit tractatus librosque Mileva
De tutela humuli graminibusque aliis.
Multi sunt etiam meriti de rebus in arte et
- 50 De doctrina, quae res varias aperit.
Zalec fratres sunt et Krusovac, oppida grata,
Visitat et gaudet alter utriusque favens.
Novo Celje prope est castellum alta arte decorum,
Infirmorum nunc haec domus est refovens.
- 55 Non procul hinc vicus Sempeter adest celebratus,
Romanorum exstat necropolis celebris.
Nunc exstant tumuli nec non monumenta sepulcrorum,
Olim quae terra lapsaque et abdita erant.
Hospes, restaurata vides haec omnia scite,
- 60 Nobilis, en, locus hic et speciosus adest.
Ecce sepulcrum Vindonii primum fuit istic,
Uxori Iuliae fecit id atque sibi.
Plures effigies insunt, pulcherrima monstrat
Herculem et Alkestem, est super et dominus.
- 65 Sunt porro Priscianorum miranda sepulcra
Enniorumque etiam magna specie.
Effigies peramoenae insunt verisque hiemisque,
Viviferi autumnus et aestiferi genii.
Monstrat Orontis res paries et Iphigeniae.

- 70 Captat Faunus avéns, Nýmpha quatit renuens.
 Altivoláns avis ásportat Ganimédem aquilína,
 Tristis herúm raptúm áspicit hínc catulus.
 Rapta Europa sedens in tergo est territa tauri.
 Cervae instát canis, én, ác leo fortis equo.
- 75 Ornatu vario statucae sunt et simulacra
 In monumentis his, signa decusque simul.
 Stat minus alta Secundianorum cella sepulcri,
 Matris cum pueró mítis inest facies.
 Spectat saxificans ac saeva Medusa deorsum,
- 80 Ne sacras sedes foedet iniqua manus.
 Sancti fertur vicus prisca paroekia Petri,
 Hic pernóctasse ís bélligerans Bonapars.
- Advena, te ducit via ferrea vel via strata
 Celeiám celebrém, óppidum in históricum.
- 85 Haec sedes fuit olim Keltica namque Keleia,
 Dein Celéiae síc nómen hoc óra vocant.
 En, Celeia fuit domicilium municipale
 Imperii Romae nomine Claudia tunc.
 Museum est Celeiae tam locuples opulensque,
- 90 Conspicere id cupiás saepe diuque morans.
 Horto in museí milliária Latína videntur,
 Ut puta Traiani ét tempore de vario.
 Hoc in museo permulta exstant monumenta;
 Scribitur et duovír et Geniis variis.
- 95 Hospes, té leo néc non Maenas amoena salutant;
 Noricus, en milés ést decus inclutus hic.
 Liberti Celeiae pleno nomine scriptae
 Ecce sepulcrum stat effigiesque simul.
 Nunc age Celeiae comitum conclave adeamus,
- 100 Éncapitúm comitum húc óssa recondita sunt.
 Haec clamant tacite: *Sic transit gloria mundi*.
 Sed merita ac celebris gens fuit illa potens.
 Stellae tres auratae sunt, quas area portat
 Caerula, Celeiae est haec nota significans.
- 105 Celeiae comitum est vetus arx in colle supino,
 Parte ruinae sunt, pars reparata patet.
 Per scalas turrim Frideriki ascendere temptes,
 Própter amórem ipse hic clausus erat vetitum.
 Arcis amoenum adeunt spatium creberrima turba,
- 110 Prospectú gaudént, áere et hópitio.
 Oppido erant aevo medio tunc moenia structa,
 Turres tres exstant nunc etiam veteres.
 En digitus monstrat, fluvius quo turri in aquario
 venerit, cum rapiens diluvies fuit hic.

- 115 Celeiae locus hic multo amplum confluvium exstat,
Post regulationes nunc kataclysmus abest.
Non procul a fano fuerant aedes opulentae,
Ostium restat et hoc: *Nec mihi nec tibi* sunt.
'Turkica feles' hospitium est, quod habet monumentum:
120 *Hic Celeianor est situs* atque alii.
Porta antiqua fuit illo atro diruta bello,
Nunc hic museó sunt monumenta data haec.
Immensam vim caedes et nostri tolerabant
Exsilia et flammás in regionibus his.
125 Omnibus his passis pro libertate peremptis
Signa frequentia sunt sitque honor usque memor.

*

- Omnia non possint numerarier, advena care,
Ipse adeas visum, sic recreas animum!
Res antiquae — fons iugis — praesentia ditant,
130 Exstant et ducunt nempe ad humana simul.
Adiuvet hic atque hortetur coetus socius nunc,
Adsit ut in ludis Graeca Latinaque res.
Donec erunt coelum Savinaque prataque nostra,
Žalec, conservet te placidissima sors.
135 Prosperiter crescat cunctae populus regionis,
Floreat et gaudens pace bonoque vicens.

Ljubljana, 28 sept. 1983.

PRIPOMBE K VERZOM

Versus 1—2: Žalec je bil proglašen za mesto 1. 1964. Hac in valle: Silkovita Savinjska dolina, znana predvsem po gojitvi hmelja. **V. 3—4:** L. 1182 je kraj prvič izpričan kot Sachsenfeld in 1. 1256 prvič omenjen s slovenskim imenom Žalec, ko je bil povzdignjen v trg. **V. 5—6:** Stari grb Žalca. To je bil verjetno tudi grb plemiške rodovine Lilienberg, ki je dobila Žalec v posest 1. 1498, da bi ga zavarovali in utrdili zaradi obrambe pred Turki. Novi grb Žalca pa ima na svetlozelenem polju stiliziran list hmelja iste barve obrobjen z zlato barvo; ob njem je pozlačena kobula plod hmelja; nad tem je ozek moder pas, ki predstavlja reko Savinjo. **V. 7—10:** Benetke imenujejo še sedaj jugozahodne predele Žalca, J od cerkve čez progno na jug do potoka Lave in na Z do vasi Vrbje. Teren je mačvirnat in še sedaj je tam dosti podtalne vode. **V. 11—12:** Zaradi turških vpadov (1471, 1480) so cerkev in morda še SZ del starega Žalca Frengo obdali z obzidjem ter tako pozidali tabor. Obzidje s štirimi okroglimi stolpi na vogalih je bilo visoko tri seznje. Delo, ki so ga začeli 1499, je bilo končano 1524. Od taborskega obzidja se je ohranil le JV eno nadstropni obrambni stolp z delnim izsekom na notranji dvoriščni strani. Pokrit je s stožčasto streho. Na zunanjsčini je več pravokotnih strelnih lin. V stolp so vzdane tri spominske plošče: Plošča z dne 29. septembra 1964, ko je Žalec postal mesto; plošča, odkrita 1968 ob stoletnici žalskega narodnega tabora (z zahtevo po Zedinjeni Sloveniji) s Prešernovo kitico Živé naj vsi narodi...; plošča ob osemstoletnici Žalca 1182—1982 z Župančičevim verzom Iz roda v rod krvi gre tek, duh išče pot. **V. 11, 13—14:** Med žalskimi kulturnimi spomeniki je prva župnijska cerkev sv. Nikolaja. V svoji prvotni obliki je nastala v 12. stol. Prvič se omenja l. 1173. Leta 1256 je bila fara inkorporirana stišskemu samostanu. Druga prednica današnje cerkve je bila zgrajena v gotskem slogu l. 1518; v tem času tudi zvonik, kot priča kamen z letnico, vzidan na njegovi zunanjsčini. Leta 1670 je dobila ta druga cerkev na S strani nov bogato členjen kamniten portal, ki je sedaj vzidan v severni steni zvonika. Že dotrajano barokizirano cerkev pa so l. 1903 podrli in pozidali po načrtih arch. Pascherja novo stavbo v letih 1904—1906. Od prejšnje cerkve je ostal v glavnem le spodnji del zvonika z omenjenim dragocenim baročnim portalom iz l. 1670. Najpomembnejša umetnina v cerkvi je signirana slika sv. Nikolaja. Naslikal jo je kranjski slikar Fortunat Bergant (slikal je tudi na Hrvaškem, npr. Sv. Ana z Marijo, Otočec, župna cerkev, idr.) leta 1764 in visi na steni nad glavnim oltarjem. Nagrobna plošča župnika Ferdinanda Rosterna iz leta 1737. **V. 15—16:** Mihael Schega (Šega), svetnik oglejskega patriarhata (consiliarius Patriarchatus Aquiliensis), archidiaconus Savinjskodravskega patriarhata (consiliarius Patriarchatus Aquiliensis), archidiaconus Savinjske doline (vallis Savinae), in nagrobnik Krištofu Wollich, celjskemu proštu (praepositus Celeiensis ter žalskemu pooblaščenju (commissarius Saxenfeldensis) iz leta 1660. Ob župnišču z arkadami iz 17. stol. je nekdanja stara kaplanija (Randlov beneficij), ki ima na S strani lep reliefno členjen portal; nad njim je freska s podobo sv. Miklavža (Nikolaja). Levo zgoraj med oknom je kamnita plošča z napisom: Anno 1721 fundavit hoc beneficium Gregorius Randl. **V. 17—18:** Ergasteria: Hmezad, Kmetijski kombinat: hmeljarstvo, sadjarstvo, krmila, kmet. strojna postaja, gradbeništvo, transport, Exp.-Imp., ribogojstvo idr.; Minerva, tovarna za predelavo plastike;

Sigma, savinjska industrija opreme i gradbena montaža; Gradnja, industrija gradbenega materiala idr. Campanas fundit: Ferralit livarna sive litine in barvnih kovin, strojna obdelava, modelarna, livarna zvonov, ki je edina na Slovenskem. V Žalcu je uprava podjetja Montana, ki ima kovinsko predelovalni obrat v Ljubljah JVJ od Žalca (izdeluje največ cestne odbojne ograje). Samostojni obrat Montane je kamnolom apnenca, drugi največji v Sloveniji. V Ljubljah je keramičar industrija, uspešen in ugleden tovarniški obrat ustanovljen l. 1815. Na daleč je znana godba keramikov in rudarjev Liboje. V. 19—24: Aedes textrinae: Tesktilna tovarna Juteks, predvsem embalaža za hmelj. Horrea: 14-nadstropno hmeljsko skladišče iz l. 1964. Cervisia: V Žalcu je bila pivovarna ustanovljena 1842; leta 1892 so zgradili moderno in večjo pivovarno. L. 1924 je bil žalski obrat ukinjen, nakar so pivovarno spremenili v hmeljsko preparacijo, kjer je tudi nameščen Juteks. V. 25—28: Pripovednik France Lipičnik, Narodopisne črtice. Celje 1966 V. 29—30: Janez Hausenbichler, eden od prvih hmeljarjev v Savinjski dolini, organizator žalskega vseslovenskega tabora, u. 1896. V. 31—32: Tri glavne vrste hmelja (*humulus lupulus*) v Savinjski dolini: aurora, golding, atlas; so pa še ahil, apolo, bobek, blisk idr. V. 33—34: Učitelj Drago Predan; pisec, urednik Savinjskega zbornika. Sedanji glavni urednik je J. Meglič. V. 35—38: Savin Risto (pseudonim za Friderik Širca, 1859—1948), skladatelj oper, baletov, komornih skladb idr. Na pokopališču pri cerkvi sv. Kancijana je skladateljev grob. Nagrobnik je okrašen z bronastim poprsem pokojnika (kipar Zdenko Kalin l. 1952). V tej pokopališki cerkvi iz l. 1545, čisto na V koncu mesta, je dragocen veliki oltar s sliko Vseh svetnikov, delo Valentina Metzingerja. V. 39—40: Rajko Vrečer, kronist, avtor knjige Savinjska dolina (u. 1962). V. 43—46: Meta Rainer, napisala je tudi verze za spomenik padlim borcem, internirancem ter aktivistom in organizatorjem NOV, ki so bili ustreljeni kot talci. Spomenik, postavljen 1953, stoji na zelenici sredi Šlandrovega trga. Bronasto plastiko partizana je oblikoval kipar Božo Pengov. V. 47—48: Biologinja Miljeva Kač. V. 49—50: Multi sunt meriti: Kipar Edvard Salezin, sodeloval je tudi pri restavriranju kiparskih del v Novem Celju. Slikarka Jožica Žuža in drugi likovniki. Gradbenik in društveni delavec Dane Debič, pripovednik, literarni ustvarjalec, in publicisti D. Kumer, N. Maurer, J. Vurcer, I. Zajc-Cizelj idr. V. 53—54: Nedaleč od pokopališke cerkve je imeniten dvorec Novo Celje iz l. 1760. V njem je živila tudi prva slovenska pesnica Fani Hausmannova (u. 1853 in pokopana v bližnji romarski cerkvi v Petrovčah). Pred vojno je bil dvorec last banovine, ki je v njem uredila umobolnico. Tu je bil zdravnik psihiater Peter Držaj (padel kot partizanski zdravnik 1944). Sodobniki so dvorec prištevali med najlepše graščine v monarhiji. Pred vhodno fasado stojita na podstavkih kamniti plastiki Herkula in Samsona. Muze na stopnišču dvorca, izreljane iz lesa in po okusu poznega baroka belo lakirane, so danes na stopnišču Narodnega muzeja v Ljubljani (orjaka in muze so delo kiparja Vida Königerja). V. 61—64: dominus: C. Vindonius Successus aed(ilis) Cl. Cel., upodobljen v visokem reliefu, pišoč na diptihon; na drugi strani, levo od napisa, je podoba njegove žene Julije, Sekstove hčere, v rokah drži šatuljo za nakit. V. 62, 65 idr.: Iuliae, Priscianorum: zaradi sinicize m. c. beri Julje, Priskjanorum. V. 81—82: prisca paroekia Petri: Župnija Šempetra omenjena l. 1256. V od Šempetra je kraj Ločica ob Savinji, v bližini je bilo rimsko legijsko taborišče (543 × 435), ustanovljeno ca. l. 165 v času vojn z Markomani za II. italško legijo. Kakih 5 km severno je kraška vodna jama Pekel, ki je bila znana že pred l. 1870, javnemu obisku pa so jo odprli l. 1972. V. 89—90: Museum Cel.: Glej pripombe k v. 127—128. V. 91—92: Milnjak postavljen za vlade cesarja Makrina A C(eli).M.P.III od Celeje 3 milje, najdišče Škofja vas, struga Hudinje; isto miljniki za ces. Trajana, Pertinaksa (193), za ces. Elagabala pa najdišče Celje, struga Savinje, idr. V. 93—94: Votivna ara (zaobljubni, posvetilni žrtvenik) Jupitru C. Bellicius duovir (eden od načelnikov rimske uprave mesta) Claudiae Celeiae. Geniis: npr. votivni napis mestnega sveta (ordo[de curionum] Cel.), ki je postavil spomenik mestnemu geniju (Genius civitatis). V. 95—98: Pri Z vhodu v lapidarij so v prvem prostoru 4 spomeniki: Poprsje žene s keltsko arbo, verjetno domorodno božanstvo; dva marm. leva in nagrobnik Tiberija Julija in žene Julije Primitive; na levi stranici tega nagrobnika je relief plesoče menade (bakantke), vesele spremljevalke Bakha (= Dioniz), boga vina, rasti, plodnosti. Najdišče Celje, Trg svobode (vojašnica). Znani, 'Noriški vojak' v odevi rimskega

vojaka, okoli bokov nad oklepom je pas (cingulum), znak oficirske časti. Najdišče Celje, stara struga Voglajne blizu cerkve sv. Maksimilijana. Kip je sedaj v VIII. prostoru lapidarija. V tem prostoru je tudi nagrobnik Tiberija Klavdija, osvobodjenega sužnja (liberti) mesta Celeje. To je edini spomenik, kjer se mesto omenja s polnim imenom Municipium Claudium Celeiae. V. 99—102: huc ossa: Lobanje celj. grofov so bile prinesene v muzej 1956 iz Marijine (minoritske) cerkve, kjer je še latinski napis, ki pove, da v tem svetišču počivajo ostanki nekoč mogočnih celj. grofov. Merita gens: Bili so zaslužni za širjenje kulture in umetnosti kot ustanovitelji, donatorji in naročniki del domačih in tujih mojstrov. Njihov politični in gospodarski vzpon je bil pomemben tudi za velik del Slovenije in za srednjeevropski prostor. V. 103—104: Lik celj. grba se nahaja na več mestih, tako je prizidan Z v zunanji zid prezbiterja kapele sv. Elizabete marmorni kvader z reliefom grba in letnico 1426. Kapela, v kateri je sedaj risalnica likovne sekcije Prešeren, stoji nasproti opatijske cerkve in je edini zunaj opazni del nekdanjega špitalskega kompleksa. V. 107—108: amore vetitum: Poroka Friderika Celj. za lepo dvorjanko Veroniko Deseniško. 113—114: Na Vodnem stolpu je plošča z napisom; prst kaže, do kod je segla voda ob povodnji 25. septembra 1672. V. 117—119: a fano: Opatijska (župna) cerkev, ki slovi po likovnih umetninah, arhitekturi in umetniški opremi ter po mnogih zgodovinsko pomembnih in vsebinsko zanimivih nagrobnikih v notranjščini in na cerkevni zunanjščini; je najstarejša stavba v mestu zgr. ca. 1306. Na zvoniku Z je plošča: Turris reconstructa 1877. Ostium: Ohranjen renesančni portal nekdanje meščanske hiše ob sedanji hiši na Tomšičevem trgu 17. V. 119—120: Turkica feles: Hotel 'Turška mačka', v Gledališki ulici 7. Pri kopanju temeljev so odkrili rimske ostanke, tudi del mozaika in nagrobnik, na katerem so imena Succensus C. (st.), Succensus C. (ml.) in Horatius C. V. 121—122: Vrata z antikami (1835—14. II. 1944 bombardiranje Celja), nekdanji kamniti portal na J koncu ul. Zagate proti Zidanškovi ul.; poleg drugega je bil vanj vzidan nagrobnik Avrelija Justina, vojaka II. ital. legije, padel v vojni z Dačani, starši so mu postavili pomnik v domačem mestu z njegovim likom. Drug spomenik v vratih je bil relief dveh mož, eden v tuniki, drugi v togi (sedaj je vse to v muzeju). V. 125 do 126: signa frequentia: „Stari pisker' pri minoritski cerkvi na Trgu V. kongresa; Muzej revolucije; na Trgu svobode pri celj. Spodnjem mestnem gradu (sedaj Šlandrova vojašnica); na Slomškovem in Titovem trgu; na železniški postaji, spomenik NOB Vojna in mir na Šlandrovem trgu (kipar Jakob Savinšek, arh. Navinšek, Fürst, Kos) idr. V. 127—128: omnia non: V Žalcu so znameniti t. i. savinjski oziroma žalski portali, šedruha zgodovinska obeležja, znana gostišča, npr. gostilna Marijola (Šlandrov trg 15), ki ima pred vhodom na gostinski vrt prostor s pravo sadno stikalnico (prešo), staro nad 150 let, seveda obnovljena, lepo ličeno in prirejeno za tak prostor. Novi hotel Golding-Rubin (v kooperaciji Žalec-Kruševac). Svetovno znana rimska nekropola je bogato nahajališče plastičnih, zlasti reliefnih, arhitekturnih, tudi preprostih grobnih in s tem pomembnih zgodovinskih, mitoloških in etnografskih sestavin. V Celju je na Muzejskemu trgu v Stari grofiji urejen bogat in obsežen Pokrajinski muzej. V središčni dvorani v prvem nadstropju je sloviti t. i. Celjski strop iz 17. stol. Odkrili so ga leta 1926 nad preprostim novim stropom (restavr. akad. slikar M. Sternem). Na Tomšičevem trgu je Marijino znamenje, razgiban baročni spomenik iz 1. 1776 s kipi Marije Device, sv. Roka in Florjana ter s kipom sv. Jožefa iz 19. stol. Na stranicah podstavka so posvetilni napisi v latinščini, nemščini in slovenščini. Nemški okupator je slovenski napis uničil, po vojni pa je bila nova plošča s slovenskim napisom vrnjena na svoje mesto. Nekaj rimskih spomenikov lapidarija, ki je vzorno urejen v nekdanjih kletnih prostorih Stare grofije, smo že omenili; na dvoriščni strani so prosto razstavljeni arhitekturni kosi, kot stebri, deli arhitravov ipd. ter več milnikov. Tudi po mestu so rimski napisni kamni, reliefno okrašena stavbni kosi ipd., tako na Vodnem stolpu; rimski lev na zidu ob vhodu k župnišću; marmorni blok z reliefno upodobljenim delfinom v Zidanškovi ul. v prehodu hiše Slovenjales; napisni kamen, vzidan na dvorišču Narodnega doma; ostanki Heraklejevega svetišča blizu kapucinske cerkve; na zunajščini Maksimilijanove cerkve in še drugod. Na zelenici pri tej cerkvi je Kalinovo poprseje Primoža Trubarja, ki je bil tu nekaj časa benefičiarjni kaplan. K pripombam naj dodamo še naslove nekaj knjžic o Žalcu, Šempetru, Celju in Savinjski dolini: Lojze Bolta in Vera Kolšek; Celjski m(uzej) I (Stalna arheološka razstava) 1970; Vera Kolšek, Šempetrška nekropola, 1971;

Celjski lapidarij (Celeia — Kamniti spomeniki), 1967; C. m. IV) Ob stoletnici C. p. m.), 1982; Peter Kos, C. m. III (Numizmatična razstava), 1982; Milena Moškon, C. m. II (Stalna razstava umetnostne in kulturnozgodovine zbirke), 1976; C. m. VI (Zbirka stare libojske keramike), 1982; Ivan Stopar, *Žalec in Novo Celje*, 1977; *Celje*, 1973; *Celjski Stari grad*, 1972; V. Šlibar in Zm. Šmitek, C. m. V (Zbirka Alme Karlinove), 1982; še knjige: dr. Josip Klemenc, *Rimske izkopanine v Šempetru*, 1961; Janko Orožen, *Celje z zaljedjem*, 1948; *Zgodovina Celja in okolice*, 1971; periodična almanaha *Celjski zbornik*; *Savinjski zbornik* (izdaja Občinska kulturna skupnost Žalec).